

EMIGRÁNSOK

Az októberi forradalmárok közül a marxista szárny számadása tiszta, vagy legalább is egyszerű. Ők ha bele tudnak férközni az állam gépházába, habozás nélkül levegőbe röpitik a kazánokat, mivel az egész nemzeti üzemet erkölestelennek és ártalmasnak tartják. Viszont az állam ott, ahol tetten éri őket, a törvény egész szigorával sújtja őket, mivel az emberiség és a művelődés ellenségeit látja bennük. A marxista forradalmárok úgy állanak szemben az államhatalommal, mint a farkas a pásztorral és nem lehet tagadni, hogy ebben a viszonyban van valami brutális őszinteség. Róluk nincs is mit beszélnünk és a nemzeti nyáj tagjai legfőlegbe annyit követelhetnek a pásztoraiktól, hogy ébren örködjenek és adott esetben irgalom nélkül sujtsanak.

Jóval homályosabb a nemzeti tanács polgári tagjainak dolga, a Károlyi-pártiaké és a polgári radikálisoké, akik a papirforma szerint nemzeti alapon állottak. Hiába várnók, hogy a vezérek maguk megvilágítsák a homályt. Ők ugyan a száműzetésben elég sokat beszélnek és írnak, de a nyilatkozataik ellentmondanak egymásnak és önmaguknak.

Maga a főnök, Károlyi Mihály gróf, ma is a forradalom pápájaként viselkedik. Ő a forradalmat szükséges és öncélú jónak tartja és a történelemben páratlan kudarcai után is csalhatatlanságot arrogál magának. Ha rajta fordulna, legszívesebben európai kereszties hadjáratot hirdetne az eretnekké lett Magyarország ellen. A bécsi emigránsok közül a polgáriak csökönnyösen ismételtetnek bizonyos demokrata dogmákat, egyébként azonban azt a benyomást keltik, mintha a nemzeti talaj kicsúszott volna a talpuk alól. Úgy látszik, az a meggyőződés kerekedett felül bennük, hogy az ő érdekeik összeférhetetlenek a magyar nemzeti államéival, mert míg egyrésztől szíves buzgalommal szolgálják a kis entente legmerészebb nemzeti aspirációit, addig a magyar érzés legszerűnyebb megmozdulására az irredentizmus és a sovinizmus vádjával reagálnak. Ők azok az emberek, akik nem tudják elfelejteni, hogy egyszer kutyavásár is volt Budán és most már egész Magyarország állami berendezését úgy szeretnék átalakítani, hogy az ő kuvaszaik legyenek az értékmérők.

Ha kergetőbe veszi őket a reakció, akkor menekülés közben száz nevet szórnak az üldöző szemébe, neveket, amelyeknek viselői szerintük ugyanazt cselekedték, mint ők, maguk. Robespierrek, Dantonok, akik a tricoteuse-ök szoknyái mögött keresnének menedéket. Pedig az a tény, hogy sok ember elfogadta az októberi forradalom által teremtett helyzetet, elfogadta akár félelmében, akár nyárspolgárias tunyaságból, akár pedig azért, hogy megvédje a gondjára bízott értékeket, bizonyára nem emelheti le a nemzeti tanács válláról a felelősség súlyát.

Nem törődve azokkal a forradalmi *vezérekkel*, akik ma egyszerűen letagadják, hogy a nemzeti tanács forradalmi alakulat lett volna: a budapesti sajtóban és a bíróságok tárgyalótermeiben elhangzott nyilatkozata-

tok nyomán mégis körülbelül a következő adatokat rekonstruálhatjuk az októbristák gondolatmenetére vonatkozóan.

A polgári októbristák nemzeti alapon állottak, tehát nem voltak elenségei, hanem hivei az államnak. Az ő forradalmuk célja nem az állam elpusztítása, hanem annak megmentése volt. Magukra merték venni a törvényes rend felborításával járó felelősséget, mivel az ő felfogásuk szerint Magyarországot már nem lehetett volna törvényes eszközökkel megmenteni. Az ő forradalmuk személyek és intézmények ellen fordult, de olyan személyek és olyan intézmények ellen, amelyeknek uralma, szerintük, végső veszedelembé döntötte a nemzetet.

Ha mindez igaz, akkor a nemzeti tanács polgári tagjai a valóságban távolabb állottak volna marxista szövetségeseiktől, mint mind a ketten az uralmon levő konzervatív csoporttól. Mert hiszen szerintük a konzervatívok öntudatlanul, a marxisták nyilvánvalóan tudatosan az állam megbuktatásán dolgoztak, és egyedül csak a polgári forradalmárok voltak azok, akik meg akarták menteni Magyarországot. Ez elég meglepő fordulat.

Legyünk azonban jóhiszeműek, sőt legyünk naivak és fogadjuk el mindezt készpénznek. És tegyük hozzá: valóban lehet a nemzet életében olyan kritikus pillanat, midőn a forradalom szükséges és így jogosult is.

Ezen az alapon állva, lássuk most már, mi volt az októberi forradalom programja? A nemzeti tanács kétféle jelszóval ragadta kezébe a hatalmat; az egyik Magyarország függetlenségének, a másik az ország területi integritásának biztosítása volt. (Az integritás megvédésére az ország demokratizálását vélték célhoz vezető eszköznek, mivel úgy hitték, hogy egy demokrata Magyarország testvéri elbánásra számíthat a győztes nyugati demokráciák részéről.)

Be kell vallanunk, hogy mind a két programmpont igen szép; a függetlenség és a területi integritás akár egyenkint is megérhetne nekünk egy-egy forradalmat. Hiba azonban, hogy a nemzeti függetlenség kivívása októberben már nem lehetett forradalmi cél, mivel akkor már úgy a dinasztia, mint a törvényhozás a perszonális unió alapján állott. Ha mégis ez volt a nemzeti tanács célja, akkor az ő forradalma bárgyú unikum a világtörténelemben, mert *fölösleges forradalom* volt.

A program másik pontját, a területi integritás megvédését, nem sikerült megvalósítaniok. Sőt bebizonyítottunk vehetjük, hogy az általános fejletlenség, melyet a nemzeti tanács zagyva és vakmerő intézkedései az országban fölidéztek, és amely fejletlenség a nemzetet végül is összekötözött kézzel kiszolgáltatta a kommunisták maréknyi csapatának, volt a főoka annak, hogy külső ellenségeink étvágya mértéktelenül megnövekedett és hogy a háborúvesztésből megsemmisítő katasztrófa lett.

A nemzeti tanács mérlege tehát így fest: a forradalom részben felesleges volt, részben kudarccal végződött. A kudarcukat azzal igyekeznek leplezni, hogy utólag lemondanak a forradalom tulajdonképpeni céljáról, a területi integritásról, és az eszközt, a demokráciát, igyekeznek előtérbe állítani. De hiszen a demokrata Magyarországot ők maguk törtek darabokra, midőn jobb ügyhöz méltó buzgalommal és vas következetességgel előkészítették a Kun Béla-féle diktatura eljövételét.

Ezzel szemben ők a jóhiszeműségükre szoktak hivatkozni. A legjobbat akarták, minden lépésüket hazafiság és emberszeretet irányította, de az ő mentőakciójuk már megkésített, nagyobb külső erők, az előre nem

látott szerencsétlen véletlenek kombinációja zátonyra sodorták az ország hajóját.

Azonban a forradalomban, mint par excellence gyakorlatias vállalkozásban, a jószándék semmi, a képesség minden. A forradalmár a törvény fölé állítja a maga akaratát és így eljárását csakis a szerencsés vég igazolhatja. A rosszul sikerült forradalmat egyáltalában nem igazolhatja semmi.

Mi okozta az októberi forradalom szégyenletes kudarcát? Bizonyos, hogy a polgári szárnyból hiányzott a képesség, hogy megítélhessék saját vállalkozásuk szükségszerű következményeit. Erkölcsiekben és szellemiekben a leggyöngébb férfiak voltak, akik a magyar politikában valaha vezető szerepet vittek. El lehet mondani, hogy az októberi forradalom a lelki szegénység lázadása volt a normális intellektus ellen. Ezek a szörnyű dilettánsok csak a felforgatás technikájának első fogásait ismerték, midőn azonban már megvolt a felfordulás, tanácstalanul szemlélték saját műüket, míg aztán ügyesebb és erősebb öklök félre nem taszították őket az útból.

Vagy nem volt-e műkedvelő próbálkozás minden tettük? Minden forradalomnak első dolga, hogy katonai erőt szervezzen magának, — csak az októberisták nem akartak katonát látni. A nemzetközisekkel úgy bántak, mint lojális szövetségesekkel szokás — a famózus köztársasági ünnepen váltakozó nemzetiszín és piros zászlókkal ékesítették az utcákat! — pedig nyilvánvaló, hogy a nemzetiség és a nemzetköziség szövetsége éppoly abszurd dolog, mint az élet és a halál szövetsége. A szörnyű tehetségtelenségük a diplomáciai próbálkozásaiknál nyilatkozott meg a legkirívóbb módon. Károlyi Mihály Belgrádban, Bédy-Schwimmer Róza Svájcban, Jászi a nemzetiségek közt, Diner-Dénes a külügyminisztériumban, — melyik európai ember állja meg nevetés nélkül és melyik magyar ember pírulás nélkül?

Reánk nézve ma teljesen közömbös lehet, hogy a forradalom védőügyvédjei hogyan érvelnek védenecik érdekében. A forradalmat nem a szavai, nem is a szándékai, hanem egyedül csak az eredményei után kell elbírálni. Aki meg meri szakítani az ezeréves alkotmányosság folytonosságát, hogy helyébe a maga intellektusát és energiáját állítsa, az a leg súlyosabb felelősséget vállalja, amit az emberi társadalom tagja egyáltalában vállalhat. A legnagyobb bűn, amit forradalmár elkövethet: ha tehetségtelennek mutatja magát. És a legnagyobb büntetés, amit bűnösre mérni szabad, a léha törtetőt illeti meg, aki tragikus időkben a nemzet élére tologodik. Nem kell éppen reakcionáriusoknak lennünk, sőt magunkévá tehetjük a forradalmi mentalitást, hogy pálcát törhessünk az októberisták fölé. A francia nagyforradalom logikusan járt el, midőn dicsőséggel árasztotta el győztes tábornokait és nyaktiló alá küldte a csatavesztőket.

Herczeg Ferenc.